

Nepostradatelnými součástmi muzea jsou historické oddělení, knihovna, výtvorné oddělení, oddělení programů pro děti, videotéka, oddělení vzdělávání a expozice. Všechna tato pracoviště se podílejí na pořádání projektů, jejichž náplní je shromažďovat a prezentovat informace o životě a kultuře Romů v České republice i ve světě.

Lucie Procházková

Výstava „Romské osady na východním Slovensku“

Duben–červen 2002, Muzeum dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech

Výstavu připravili Lenka Budilová a Marek Jakoubek ve spolupráci s Kateřinou sociální a kulturní antropologie FHS ZČU v Plzni a nadací Člověk v tísni, společností při ČT, o. p. s. Prezentovala výsledky rozsáhlého výzkumu na Slovensku.

V období od října 1999 do ledna 2001 probíhal na objednávku slovenské vlády a z finančních prostředků nadace InfoRoma ve vybraných romských osadách v okresech Prešov, Bardejov a Sabinov antropologický výzkum, na kterém se podíleli studenti etnologie, kulturologie a romistiky FF UK v Praze, obecné antropologie PjF UK v Praze a kulturní a sociální antropologie ZČU v Plzni. Výzkumníci strávili ve vybraných lokalitách, jejichž počet dosáhl nakonec 62, vždy několik týdnů. Výsledkem jejich úsilí byla komplexní výzkumná zpráva popisující jak situaci v romské osadě, tak i v neromské obci, včetně vzájemných interakcí, případně i návrhy na řešení problému segregace a možnosti integrace romských obyvatel. Vedle tohoto hlavního výstupu vznikl během výzkumu také bohatý

fotografický materiál, který má nezanedbatelnou výpovědní hodnotu a významným způsobem rozšiřuje informace obsažené ve zmíněných textech.

Kromě fotografií ve zkoumaných lokalitách nashromáždili výzkumníci rozličné artefakty, od výrobků tradičních romských řemesel (nepálené cihly, opálky, metly aj.) až po nejmodernější součásti interiérů, které snad nejpřímějším způsobem přibližují atmosféru romské osady a jejích obyvatel.

Výstava byla rozdělena do několika tematických celků (exteriéry, interiéry, řemesla, náboženský život a všednodenní aktivity), které se snažily kombinací fotografií, artefaktů a odborných textů umožnit divákovi setkání s kulturou romských osad. Návštěvníky provázely výstavou doplňující texty poskytující interpretaci a komentář k vystaveným fotografiím a exponátům¹.

Vedle fotografií amatérů (studenti výše zmíněných oborů) se výstavy účastnili také fotografové profesionálové (studenti FAMU). Díla těchto tvůrců byla prostorově vyčleněna, aby vynikl rozdíl mezi fotografiemi s uměleckými ambicemi a fotografiemi výzkumníků z humanitních oborů, kteří je užívají spíše jako nástroj sociálního dokumentu.

Vernisáže výstavy se zúčastnili čelní představitelé města a místní romské komunity, mezi nimiž nechyběla ani populární rokycanská rodačka Věra Bílá. Po proslovu ředitelky muzea RNDr. Miroslavy Šandové a autorů výstavy vystoupil místní romský pěvecký sbor Churde čhave pod vedením Josefa Mika, který přítomným nabídl k poslechu ukázkou z pokladnice tradičního rumáckého folkloru, a hudební skupina Šumaři s repertoárem českých lidových písní.

Připraveno bylo též pohoštění sestávající z nejvybranějších lahůdek romské

kuchyně připravené samotnými vystavujícími podle receptů sesbíraných v romských osadách. Přítomni byli i zástupci tisku a rozhlasu.

Cílem výstavy bylo prezentovat romskou kulturu bez přikras, ale i bez odsudku a ukázat její specifické hodnoty a tradici, které mohou být pro příslušníky majoritní populace inspirací či obohacením, ale určitě pro ně budou znamenat velký kulturní zážitek. Touto cestou se tak oba autoři snažili přispět k porozumění a zlepšení vzájemných vztahů majoritní populace a romské menšiny nejen v Rokycanech.

Lenka Budilová a Marek Jakoubek

¹ Vybrané texty byly upraveny a publikovány ve Sborníku Muzea Dr. Bohuslava Horáka 2002

Mesa Verde – muzeum pod širým nebem

Mesa Verde je dávno opuštěná indiánská vesnice, která byla vystavěna pod převisy skalních útesů kañonu v jihozápadním Coloradu v USA (dnes National Park Mesa Verde – Colorado). (Pozn. Mesa Verde znamená španělsky „zelený stůl“, což je název inspirovaný zdejšími přírodními útvary – zcela rovná krajina ohraničená strmými skalními stěnami.)

Toto velmi dobře chráněné sídlo vystavěli lidé, kteří se v průběhu mnoha let přeorientovali ze sběračů a lovců migrujících za zvěří na usedlé zemědělce pěstující především kukuřici. Ve výklencích skalních stěn budovali asi od počátku 13. století z kamenů, bahna a dřeva velká společná obydlí, která spojovaly prostorné terasy, sloužící k běžným každodenním činnostem, jako např. mletí kukuřice, hrnčířství, košíkářství, atd.

Tito Indiáni jsou označováni jako

národ Anasazi, což pochází z jazyka Navajo a znamená „Ti původní“, „Starobylí“. Indiáni Anasazi se podle dochovaných archeologických nálezů rozdělují (podle svých hlavních sídel) do tří skupin: Kayenta, Chaco a Mesa Verde, což je jejich největší a nejkrásnější vesnice.

V každodenním životě obyvatel těchto skalních sídel se projevoval výrazný cit pro uměleckou tvorbu. Velkou pozornost věnovali zdobením užitkové keramiky, běžných tkanin a ornamentálně pletených košů. V architektuře vesnice se ve velké míře odrazil bohatý náboženský život těchto Indiánů. Pro své slavnosti a rituály vytvořili podzemní svatyně, zvané „kivas“. Hlavním tématem náboženských obřadů bylo přání dostatečného množství vody, což v této oblasti mohlo zaručit bohatou úrodu. Největší počet obřadních místností byl objeven v Cliff Palace. Dalšími nejvíce zachovanými obydlími jsou Balcony House, Spruce Tree House a Squere Tower House, nad kterými byl na náhorní plošině vybudován systém políček a zavlažovacích kanálů. Přes všechny snahy Indiánů přežít v této vyprahlé a holé krajině byla vesnice kolem 15. století opuštěna a na dlouhou dobu zapomenuta. Tito lidé se pravděpodobně připojili k Indiánům v dnešní Arizoně a Novém Mexiku a dodnes jsou nazýváni Indiáni Pueblo (podle pravoúhlých, společných domů z pískovcových bloků, čítajících dvě nebo tři patra, stavěných již v 8. století).

Pozoruhodné skalní stavby byly objeveny až koncem 19. století a v roce 1906 byla náhorní plošina Mesa Verde, spolu se svými památkami, vyhlášena národním parkem. V současné době se zde kromě dochované indiánské vesnice nachází archeologické muzeum a naučná